

'Richtingenstrijd kan AfD opbreken'

Achtergrond - 29 maart 2016 - Auteur: Hanco Jürgens

De AfD zit in de helft van de Duitse deelstaatparlementen en heeft ook goede kansen om in 2017 in de Bondsdag te komen. Maar Frauke Petry is geen onbetwiste leider en de meningsverschillen binnen de partij zijn groot. Hanco Jürgens over de richtingenstrijd binnen de Alternative für Deutschland.

Een paukenslag. Zo werd de intrede van de rechts-populistische AfD in drie deelstaatparlementen omschreven in de Duitse pers. De Beierse CSU-leider Horst Seehofer noemde het een tektonische verschuiving van het politieke landschap. Met lede ogen ziet hij dat de rechterflank van het politieke spectrum niet goed wordt afgedekt door de CDU/CSU. Merkels vluchtelingenpolitiek houdt hij daarvoor verantwoordelijk. Al maanden pleit hij voor nationale maatregelen om de vluchtelingenstroom in te dammen.

De AfD heeft inderdaad goede kansen om in 2017 ook bij de Bondsdagverkiezingen de kiesdrempel te halen, mogelijk zelfs om in keer een grote klapper te maken. Veel zal afhangen af van het verloop van de vluchtelingen crisis. Als Merkel het voor elkaar krijgt om een duidelijke hand in de oplossing van dit probleem te hebben, slinken de kansen voor de AfD. Lukt dat niet, dan kan de AfD een grote partij worden.

De AfD is een jonge partij. Politicologen bijten zich al langer stuk op de vraag waarom Duitsland tot nu toe geen rechts-populistische partij in de Bondsdag heeft. Uit opinieonderzoek was bekend dat er best mogelijkheden zijn voor een partij die, zoals wij dat in Nederland plegen te noemen, de zorgen van mensen serieus neemt; een partij dus die ruimte biedt aan gevoelens van euroscepsis en xenofobie. Maar in Duitsland liepen deze partijen al snel het risico te worden geassocieerd met rechts-extremisme. En daar moet de Duitse kiezer niets van hebben.

Vluchtelingen crisis

De AfD wist zich tot nu toe verre te houden van dergelijke aantijgingen, onder meer omdat de vorige partijleider, Bernd Lucke, niets moest hebben van kritiek op de islam. Hij verzette zich vooral tegen de euro, een thema waar de gemiddelde kiezer niet hard voor gaat lopen. Maar na de opkomst van Pegida en de aanslagen op Charlie Hebdo brak een heftige richtingenstrijd uit in de partij. Lucke werd op

een zijspoor gezet en de AfD ging verder als het liberaal-nationalistische alternatief voor de CDU/CSU. Door de interne onrust waren de peilingen miserabel, zo'n 3 procent, maar de vluchtelingencrisis bracht wind in de zeilen met de onverwacht goede uitslagen op 13 maart tot gevolg.

De vluchtelingencrisis bracht wind in de zeilen met de onverwacht goede uitslagen op 13 maart tot gevolg

De timing van de deelstaatverkiezingen kon niet beter voor de AfD: ondanks de herhaalde toezeggingen van Merkel dat zij de instroom van vluchtelingen aanmerkelijk zou reduceren bleven ze ook in de winter toestromen. De christendemocraten zelf bleven hopeloos verdeeld en droegen allerlei alternatieven aan die door Merkel niet werden overgenomen. Dat gaf geen fraai beeld. Op het moment van de verkiezingen zelf werd Merkel nog enigszins gespaard omdat de vluchtelingenstroom was ingeperkt. Oostenrijk had tegen haar zin het roer omgegooid. De Balkanroute was een week voor de deelstaatverkiezingen gesloten. Was dat niet gebeurd, dan had de AfD mogelijk nog meer stemmen weten te trekken.

Grote interne meningsverschillen

De AfD heeft de wind mee. Bij vrijwel elke politieke talkshow – het zijn er veel in Duitsland – mogen leden van de AfD aanschuiven om de grenzen van het debat te verkennen. Opmerkelijk is dat er steeds weer nieuwe gezichten aantreden, waardoor het beeld van een brede beweging bevestigd wordt. Hoewel de interne meningsverschillen groot zijn, heeft dat geen negatieve gevolgen voor de uitstraling

naar buiten toe.

Anders dan de eenmanspartij PVV laat de AfD honderd bloemen bloeien. Partijleider Petry presenteert haar partij als het democratische alternatief voor de CDU, die moet dansen naar Merkels pijpen. Haar omstreden opmerking dat, als de grenzen gesloten worden, er geschoten moet kunnen op vluchtelingen die alsnog proberen de grens over te steken, heeft gewerkt als een tweesnijdend zwaard. Enerzijds wist zij er veel media-aandacht mee te genereren, anderzijds hield zij daarmee de verschillende vleugels in de partij bijeen.

Petry is bepaald geen onbetwiste leider. Binnen de partij zijn er genoeg kapers op de kust die het roer van haar over kunnen nemen. Achter de strijd tegen Merkels vluchtelingenpolitiek staan grote meningsverschillen, die de partij ook nu nog

kunnen opbreken. Wil de AfD een brede volkspartij, een nationalistische pro-Duitsland-, of een neoliberale anti-immigratie-partij zijn?

Petry, Höcke en Meuthen

Petry zelf staat voor een brede volkspartij die de sociale vrede in het land bevordert. Zij kiest voor een sociaal-conservatieve koers met oog voor familiewaarden en voor de sociaal zwakkeren in de samenleving. Maar de retorisch begaafde Björn Höcke wappert graag met de Duitse vlag en spreekt vooral over het behoud van Duitse waarden en partijwoordvoerder Jörg Meuthen strijdt voor het neoliberale gedachtengoed binnen de partij. Of de laatste vleugel het redt, is de vraag.

Wil de AfD een brede volkspartij, een nationalistische pro-Duitsland-, of een neoliberale anti-immigratie-partij zijn?

Uit onderzoek is gebleken dat de AfD grote aantrekkingskracht heeft op werklozen en andere kansarmen. Een harde sanering van de verzorgingsstaat is bepaald niet in het belang van deze kiezersgroep. De partijprogramma commissie die zich beraadt over de richting van de partij, heeft al aangekondigd het sociaal-economische programma voor te leggen aan het partijcongres in april. Dan moet blijken hoe de hazen lopen.

Een uitweg in de strijd biedt de benarde positie van de AfD in het Europees Parlement. Van de zeven gekozen leden zijn er nog twee over; de anderen steunen de oude lijn van Lucke. Dit lijkt de partij overigens nauwelijks te deren. Vooral Europarlementariër Beatrix von Storch is zeer present in de media. Maar de AfD is ook lid van de keurige fractie Europese Conservatieven en Hervormers, waar de Britse Tories en onze eigen ChristenUnie de toon zetten. De Nederlandse Europarlementariër Peter van Dalen (CU) heeft de opmerkingen van Petry over de mogelijkheid om te schieten op vluchtelingen als aanleiding genomen om voor te stellen de AfD uit de conservatieve fractie van het Europees Parlement te zetten.

Tegenovergestelde van de PVV

De AfD zelf roert zich niet, waarschijnlijk vanuit de gedachte dat een nieuwe rel geen kwaad kan voor het imago van de partij. Bovendien was al in februari duidelijk in welke richting de partij het zoekt. De AfD organiseerde in Düsseldorf, op naam van de Europese fractie van conservatieven, een bijeenkomst waar de Oostenrijkse FPÖ-partijleider Hans-Christian Strache warm werd onthaald. Zijn toespraak werd met gejuich ontvangen. De FPÖ is echter lid van een andere fractie in het Europees parlement, van Europa van Naties en Vrijheid, inderdaad, van de fractie van Wilders en Le Pen.

Onder de AfD-leden zijn veel *Russlandversteher* die weinig ophebben met Amerika, en al helemaal niet met Israël

In veel opzichten is de AfD het tegenovergestelde van de PVV: het is een echte ledenpartij, die opkomt voor de waarden van het Avondland. De partij is eerder conservatief-christelijk dan antireligieus. Onder de leden zijn veel *Russlandversteher* die weinig ophebben met Amerika, en al helemaal niet met Israël. Bovendien opereren ze in een zeer gepolariseerde samenleving met een sterke extreemlinkse en extreemrechtse aanwezigheid op straat. Maar als de AfD net als de PVV kiest voor een progressief sociaaleconomisch en cultureel conservatief profiel, hebben ze goede kansen om in de Bondsdag te komen en ook te blijven. Dan moeten de neuzen binnen de partij wel dezelfde kant op blijven staan.

Of het ze lukt een grote partij te worden hangt vooral af van het verloop van de vluchtelingen crisis. Eerder had Merkel haar politieke lot al verbonden aan de euro. Dat heeft haar uiteindelijk geen windeieren gelegd. Maar de vluchtelingen crisis bracht wel heel sterk de grenzen van Duitslands macht in beeld. Veel plannen van Merkel gingen niet door of werden anders uitgevoerd dan zij had gewild. Het is nog even afwachten of de fles halfvol is of halfleeg. Er staat veel op het spel in 2017.

[Dit artikel verscheen ook in het maart-nummer van 'De Hofvijver' van het Montesquieu Instituut](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/15885/richtingenstrijd-kan-afd-opbreken>